

ივერიის

გაზეთის ღირს			
წელი	მან. კ.	თვე	მან. კ.
12	10	6	6
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 70
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შაურა

გაზეთის დასაყვად და ყველა განცხადება დასაყვად უნდა მიჰყვაროს: თუთონ რედაქციის ახალ-სტუდიის ქუჩაზე, სახლი № 9, 3-ს ხა-ფელის საგაზეთოს, გლოგინის პრინციპალი წყარო-თბილისი გამაგრებული საზოგადოების გან-ცხადების სათავად ახსნაო პანის სახლში 3-ს ხა-ფელის ქუჩაზე.

ფას განცხადების: ჩვეულებრივი სტრუქტონ რვა ვაჭვი.

1877--1888

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

1877--1888

გაზეთი „ივერია“ პირ-ველი ივნისიდან წლის და-მდევედრად ღირს 6 მ. 50 კ.

ქ. ვა რ ი.

სწავლად ამუშებულს თეატრში

ტუფაღისის ქართულის დასის არ-ტისტები გამართავენ

ორს წარმოადგენს.

კვირას, 19 ივნისს,

წარმოდგენილი იქნება:

I

სივხირალი

კომედ. 4 მოქმ., თხზ. ა. ცხაგარ-ლისა.

II

ლიპარი მხინძი

ორშაბათს, 20 ივნისს,

წარმოდგენილი იქნება:

I

ესლანდელი სიყვარული

კომედ. 4 მოქმ., გადმოკ. ვ. აბაში-ძის მიერ.

II

ბ ა ი შ უ შ ი

ფარსი 2 მოქმ., ავ. ცხაგარლისა.

მონაწილეობას მიიღებენ: ქ. სა-ფაროვა-აბაშიძისა, გაბუნია-ცხაგარ-ლისა, დელონიძისა, თამაროვისა; ბბ. აბაშიძე, ყოფიანი, ავტ. ცხაგარ-ლისა, მაქსიმოვი, ი. ცხაგარელი, გუ-თელი და სხვ.

დასაწყისი 8 1/2 საათზე.

ფელეტონი

ანტონია გუბარიაძე

მთარსობა მუხრანის ცხოვრებაში

III

ორიზავე სამეფო ქალაქი იყო; ამ ქალაქში ზამთრისთვისაა მსოფლიო, სანთლისა და ფლანგების ტიპონებს აუთენტდენ და კოტაოდ ხელისწინებ-ლი, ძველებურად, ოქროს ნივთიუ-ლობაზე მუშაობდნენ. რაც შეეხება ისეთს წერილმანსა და უმნიშვნელო მანქანებს, ესრედ წოდებულს „articles de Paris“-ს, ამ მხრივ ეს ქალა-ქი ძალიან უფარ იყო ჩამორჩევილი. კოტაოდ ამიტომ ქალები კოტილიონი-სათვის სამზადისს თითონ აუთენტდენ და ამ საქმეში თითქმის მთელი ქალა-ქი იღვრდა მონაწილეობას. მექსიკა-დან გამოიჭრეს ჩითიულობა, ფერა-ნი და სქელი ქაღალდი, ზიზილი-ლი

*) იხ. „ივერია“ № 121, 124 და 125.

ტუფაღისი, 17 ივნისი

აქურსს, ადგილობრივს გაზეთებ-ში იყო მოხსენებული, რომ მისში მოსულის დაჩინებულ წვიმების-გან ბევრი სხელი დაირიდა, დაზა-რალდა და ზოგი, სიძველისაგან, იმ მდგომარეობაშიდის მივიდა, რომ შიგ ცხოვრება შეუძლებელი-და იყო და პოლიცია იძულებული შეიქნა ამ გვარ დაფუქუნავეულ სახლებიდან მდგურები გამოე-ყვანა, ხიფათისა და მარცხის ასა-ცდენედა.

გამრდა ამისა „ივერია“ მიუთი-თა ამ გვარსავე შენობაზე მთაწმინ-დაში დადგეს საჭიროად ჭრაცეს დაანახოს დაძველებული და სად-გომად საუჭუო სახლები იმათ, ვი-სიც მოვადგობას ზომის მიღებას. ამისათვის მორს წასვლა არ დაგვ-ჭირდება. თუნდა ჩავიაროთ იგრედ წოდებული „ბაზრის ქუჩა“ სოი-ნაშდის, ხარაზხანა და სხვ. და სხვ., და ვნახავთ არა ერთსა და ორს სახლს, რომ დიდი, რაღაც გან-გებით, ძლივს-და დგანან ჰაერში, მაგრამ ზანზარებენ და დამიან წა-მოქცევას... ვის დაიტანენ ქვეშ, ეს უკარ დემერბა იცის! ჩვენ ის უფ-რო გვაჭირებს, რომ ზოგნი კიდევ აიღებენ ხოლმე ნების დართავს ამ გვარის დაჯდურეული, მიწურ ბანიან და ტაფასით აშენებულ სახლების შეეთებისას (ჰორნიკო-სასა) — და შეკეთებენ ხოლმე ისეუ-თათარისხანად!... სწორედ მოგვარე-ნოთ, ამ გვარს მემამულეს არ მივ-ცემდი სახლის სუსტად შეკეთების ნებას. ჩვენ ვიცის ტუფაღისის ძველი უბნებში ისეთი ქუჩები, სცა ორი ფართი დიდის გაჭირებით აუქ-ცეს ერთი მეორეს; ვიცით ისეთი ქუჩებიც, სადაც ორი ურები ვერ აუქცევს ერთმანეთს, და ისეთი ქუ-ჩებიც, სადა ერთი ცნენოსანი ძლივს გავიდის თავისუფლად. ჩვენს

პოლემი და ათასი სხვა წერილმანი. დიდ დაზიანდ ღონ კარლოსის სხ-ნობაში სახელობრივად დაიბეჭდა, რა-მეღოდა მთელის გვარის განმავლო-ბაში ქალაქის მანდილოსანი ერთეუ-ლი დაიარებოდნენ. ამ შემთხვევისა-თვის წვეულებრივი გადაიღო. მხი-არული და მომხიარული ანტონია, ყველაზედ საუკეთესო მომუშავე იყო ამ ხელად დაჩინებულის ფარკისა, რომელიც ღონ რაბერტო, ვითარ-ცა უმთავრესი ქარგალი, დიდის მო-ხერხებით სჭირდა, აწებებდა, ქალები-სათვის მშვენიერს თვის მოხარობას და აუთენტდენ, ამაზედ და მზარალებსა და სხვა ათას გვარს საჭირო წერილმ-ნებს, და ყველას აოცებდა ყველა დღეცა მისი მოწყობა, რადგან ჩვენს ზარეული იყო ამისთანა ამავე.

ერთხელ, ასე საღამოს რვა საათი იქნებოდა, ღონ კარლოსის სახლს ახ-ლა გვიახრ და, ცნობის-მოყვარე-ობით გავტყუებულ, შევიდა, რომ ვა-მეგო, თუ სამზადისის საქმე როგორ მიღობდა. მსგელონსონი არავინ იყო

აზრით, ბევრ რიგად სასარგებლო იქნებოდა, როგორც ქალკისათვის, ისე მემამულეებისათვისაც, რომ ქა-ღაქის მმართველობა დაახლოვნი-ვდნენ ტუფაღისის ძველი უბნებს, წოდებულს „ძველს ქაღაქს“, ზედ ჰლანზედ დაახლოვნივდეს გა-ნიერსა და სწორედ ქუჩებს და ახალის შენობის, ან შეკეთების ნებას მაშინ მისცემდეს, როდესაც მემამულე ააშენებდა დაახლოვულს ქუჩაზე და დაეპორობებოდა ამ განკარგუ-ლებას. თუ საქმე ასე და ამ წესით არ მოხერხდებოდა, მაშინ გამოე-თხოვა ქალაქის მმართველობას უმადულის ნება იმ ნაკვეთების შე-წავისა, რომლებსაც ზღანის ხა-ზი დაიტანდა (გაპროპიანა). და-რწმუნებულნი ვართ, რომ ამ შე-ძობებში ქალაქი არას იზარალებე-ბას, რადგან მრუდე ქუჩებზე გა-დანარჩენს ნაკვეთს მიწის მიჰკიდ-და კარგ ფასად იმს, ვის ად-გილსაც ის ნაკვეთი ემხრობებოდა, და ეს უკანსწერილი მემამულეც სი-ხარულით შეიძინდა, რადგან დი-ნახავდა, რომ იმის მასობლად ქუჩა გაგვირგინდა და ადვილად და სახლებს ფასი ემატება.

ქალაქის და საზოგადო სარგებ-ლობა კიდევ ის იქნებოდა, რომ შეგობსწინებული უბნები გამშვი-რებულნი, ვის უფრო ადვილად და შიში ადარ ექნებოდა არც გადამდების სენისა და არც ცუცხ-ღელისა, თორემ ცხელი დემერბა დაიფაროს და რომ განჩენდეს იმ უბნებში სენებს, ან ცუცხელი (ცხთქა-სიონს ქვემოდა), მაშინ ისეთი სა-ზარელი სურათი წარმოგვიდგება, რომ მოეთქვამს-კი შეაყვარებებს გაცხსა და როგორც ჩვენ ვამბობთ, ამ წესით რომ გაცეთდეს ქუჩები, მაშინ ჰაერად გასუფთავდება, სახ-ლებებსა და საზოგადოდ იქურს მა-მულეებსაც დიდი ფასი დაეძება.

და მითხრეს, რომ სახლის პატრონი გუშინ წავიდა თეილაში, ხოლო მონიკი მარტო ერთადერთი ანტო-ნიაო. გავიარე ცარიელი ოთახები და ყმაწვილს ქალს შევხედი მარტივად გაგონებულად მორთულს ფარდულ-ში. ანტონია მქანავედელს სავარძელ-ში იჯდა აველსინის ხის ჩრდილს ქვეშ, თავი უკან გადადგო და ვარსკვლ-ა-ვებით მოქცეულს ცას შეუხერხდა, გაიანაო თუ არა ფეხის ხმა, წა-მოვდა მოსაყვებლად და ხელი ჩა-მომაოთავა. ხელი უხურდა, ცხელი ჰქონდა.

— ოჰო! — ესთქოდა და მავა გავუ-სინჯე. — როგორც ვეცუობა, სიცხე გაქვს. ვაღ ზომ არა ხარ?

— არა, ექიმო. მე თითონაც არ ვიცი, რა მემართება. ვაგრ რადღენიმე დღეა, უფრად სიცხეს მომიცემს ხოლ-მე. განსაკუთრებით ამ საღამოს მო-ვივლად ასე ძალიან და ნივთზედ გამო-ვიდა. ამასთან რაღაცა სესულტესა ეჭარბობ და არ ვიცი რას დავებრა-ვლო, რა მივწყურა.

წუ თუ ეს ჩამოთვლილი გარე-მოვბანი სასარგებლონი არ არიან? დედევანდელს მდგომარეობაში-კი იმავე უბნების მუხტორენი ირჩი-ობან მტერით, უჭაერობით და იმა-თვის სწორედ დედესსაწავლას ის დედე, როცა იგინი მოიცილიან და შეიძლებენ გაისიერონ კანკით მუშტაიდისაყენ, წმინდა ჰაერის ჩა-საყვანავად, ერთს ან ორს საათს მინჯ. ჩვენ ვიცით ისეთი მცირე მადედი შეპატრონებები სინე-ბუდელს უბნებში, რომელთაც თითო ბოხჩა ადვილი უჭირავთ, ათი, ან თხუთმეტი ოთხ-კუთხი საყენი მიწა. მადედი და სული მათაქვი ამისთანა თანაში!.. მაგრამ ქუჩები რომ გაგანიერდეს, მაშინ ეს მცირე ად-გილის პატრონები ან შეისყიადენ სხვა ნაკვეთსაც, ან თავისს მიჰკი-დიან მეზობელს და თითონ იმ ეუფლით უფრო დიდსა და ფართო ადგილს შეიძენენ: ვერაზე, ჩუდე-რეთში, დიდუბებში და სხვ. და უფრო სარეალობა და მართებულად მო-თავსდებიან ახალს ადგილზე.

თქმით ზომ ვსთქვით და ახლა, ვისიც უკარ არს, მოისინოს, თუ არ ჩაიხილნა ჩვენს რჩევაზე... მაგ-რამ, დამერწმუნეთ, აქ სასჯილო-ბი არა, დიანაც დასაჯივრებელია ის სეგანი, ვინც კარგა ჩსუფიქ-რება.

სწავლად თუ არ სწავლად უმარალის ჩინის სოფლამაში

„ივერია“ 116 №-ში ბანა ვა-ჯანაშილმა თავის წერილში ჰომ-რადი სკოლები მოიხსენა ჩემგან შე-ტანილი წინადადება წერა-ითვის სა-ზოგადოების უკანასკნელ კრებაზე და ამბობს, ვითომ მეთქვას, „გაიფა იქუ-ბოდა ჩვენს საზოგადოებას სდღე-დად (?) მანდ (?) გაქმნათ სრულ წო-დეულები მამავე სკოლები...“

ეს სრულებით არ ეთანხმება ჩემს ნათქვამსა, გადაწყვეტილ გამოთქმულს,

— სისუსტესა ჰგონობ!

დაუფუე გამოთქმა და ჩემდა თა-ვად იმას ვეუქობოდა, რომ მთლი-ლის განჩენას ზომ არა ჰწინავეს ეს ამა-ბავე-მეთქი.

— მე მგონია, რომ ევ კოტილიო-ნის საშუალონი ძალიანა გქანცეს და გილის და კარგს იზამდი, ცოტას რომ დასინებდა.

ანტონია ამ დამიჯერა და სთქვა: ასე ვგონებ იმითომ ვაგბდი, რომ ევლას და ეს ევლა მამაქმედებს ჩემ-ზედა და შემდეგ მომავალს წვეულ-ზედა დაიწყო ლაპარაკი. რობერტის სახელი წარმოითქვა.

— რომ რობერტა არსად მიღ-ნო, — მითხრა ანტონია, — თითქმის პა-სუსს მამლევედს ჩემს სიტყვას, რო-მელიც ამას წინად ნახეს ღონს ეუ-თხარა.

— არსად მიღის, მაგრამ უნდა-კი წავიდეს, — ეუპასუხე: — ჩვენმა ელჩმა მომანდა, რომ დაჩაქარა.

— განა დამ რობერტის არ შეუ-ძლიან, რომ თავისის თავის უფლი თითონ იყოს?

არამედ თითქმის წინააღმდეგობა კედ-ღე. ამ სახით გამოთქმული ახრი-საქეყო, საპო-არაო ახრია და ამ პო-არაობა, სასულად, გამოსაქად, მაინცბოთი არას ღონს არა მსურს გაგებულ იქნეს, რაც უძველ ასა-რულეობად, ხაველდებულა საკის-რებლად და ბუჯთანამე ხელ-მოსაკიდ-ბულ სახლად მიმანია.

საზოგადოების კრებაზე ჩემი ახ-რი წარმოცხადება, როდესაც წინა-რების სკოლის თაბაზე ჩამოვარდა საუბარი და მოხსენებული იყო, რომ წინარების საზოგადოებაში, სამამასხა-ლოსაში, რამდენსამე სოფელს ხარ-ჯის გადახდა თითქმის არა სურსო, რადგანაც მოზარებელი წინარების მთელსა და შეიღების გზაზე ვერ შეუძლიანო. წინავედ განზრახული მქონდა ჩემი ახრი წარმედინა საზოგა-დო კრებისათვის და ცხლა ვისარგებლე წინარების სკოლაზე საუბრით და ამის გამო წამოცხადე ჩემი წინადადება თითქმის ამ სიტყვებით, რომელიც კრებაზე დამწერილ შეუძლიან და-ნა-მოწამონ: „ამ წინარების სკოლის ამა-ბავე მსეთს გარემოებს შევეპასოვია, რომელსაც დიდა უკარალებს მ-პუ-რობა ექვრება. ჩემი წერა-ითვის საზოგადოება დედევანდელ მარ-თის ერთის ტიპის სკოლებსა, იმ გვარს სკოლებს, რომელთაც დღესაც ეხედეთ ჩემს სოფლებში. თუ მხოლოდ ამ ტიპის სკოლების გამართვა გვექნება მხედველობაში, მე დარწმუნებული ვარ, უმარალეს, მომეტრებელი ნაწი-ლი ჩემის სოფლებისათვის დღემდე უსწავლელად დარჩება. მთელი ჩემი მარხები და ხეობები სასუსა იმისთანა სოფლებითა, რომ თითო-ორი ოცი, ორმოცე კოვლი მეტი არ ითვლებს. მაგალითად, დუშეთის მარხაში მხო-ლოდ ერთად ერთი დიდი სოფელი მ-მეხარია, რომელსაც მარტოდ მარტო თითონ შეუძლიან სკოლის შენახვა და პეტს კლდეც. სხვა სულ წერილი სოფლებია. ქართლს, ესე იგი გორის

— არა. მაგ თა-ქვანიანმა მთელი თავისი სამკილორა ქანება ვაგვლან-და და ცხლა ბიან ბიანა მწარხნეს, რომ ღონეზედ დააყენოს როგორმე ვგონებ იმას არის მოწინააღმდეგე, რომ დილომატობა შეასწავლოს და მექსიკის სკოლაში აუჩინოს ბინა. აი ცხლა, რაკი შეიკუო, რომ სენისაგან განიკურნაო, მწერს, რომ რაც შეიძ-ლება ჩემენ წამოსვლას დაქარაო-სო.

— როგორ ვაგვლანდა მევე თა-ვისი ქანება?

— ისე, როგორც ყმაწვილ-კაცთა უმეტესობა მუღანავის პარეში... — უძველილი მოატყუებდნენ მეტის-მეტად მიმწმობი და გულ-უბრაცილო კაცთა ჩემს ქმარს ძალიან უყვარს ამისთანა საუბარი და ყოველთვის უყვარს ხოლმე, რომ რობერტო მე-ტის-მეტი, წერს — ვალსული გულ-უბრაცილოაო.

— მენს ქმარს უყვრის... მე-კი, სწორედ გითხრა, შენის ქმარს გულ-უბრაცილობა მაკვირებს და მოაცებს.

მარა, ნახევრად ამ გვარს ყოფნა; თანაფის მარა... (თუ ვინმე მხარეს...)

აი ეს იყო ჩვენთან ნათქვამი, აქ საცდელი გამართვის ადგილი არა აქვს... (ამის დასამტკიცებლად მოვაგონებ...)

წინადადებაში გამოვსტკიეთ ის უმთავრესი აზრი, რომ ჩვენის საზოგადოების განზრახვა, წერა-კითხვის გაერცხლებლის ხალხში წინა პლანზე... (დღის სოფლების სიტუაცია...)

ჩემთან ლაპარაკის დროს ანტონია ვარსკვლავებს შესცქეროდა და წაწყდა ანგედა სიყარმდს... (სიტყვების შედეგად უფრო დასაფრთხილებლად...)

— ისა ესტკივი, რომ დონ რობერტოს ყველაფერი შევიძლიათ უწონოდა, ხოლო გულ-უბრყილო კაცი არა... (არა ერთხელ შემიძინებია, ექიმო...)

— ან იმიტომ, მგონი, რომ მეტად კარგად ვიცნობ... (ლონ რობერტოს კარგი, ერთადლი გული აქვს...)

მეკიდრი, სამუდამო საფუძველი ჩაედგას... (ავერ თხოვნიერად წელიწადის მეტად ამ გვარის სკოლის მომარტვის სტილიდან...)

მაგრამ ამ ბოლოს ხანებში თითქმის ახალ-ახლის სკოლების გამართვა შედეგად, შედეგად ერთს რომეც და წელიწადი ძლიერ გავილის, რომ სადღეობა ახლის სსოფლო სკოლის განსჯა გავაგონო... (ჩემი რაობა, რომ პარეელ ხანებში წელიწადში ათიოდ სკოლა იმართებოდა...)

ეს შეცდომა იქნება... (წინადადებაში უკიდრად აღიქვამს სკოლაზე, რომ ზღაპარს ჰგავდა...)

— რა მიხეზიოა? ეკითხეთ... (ისა, რომ, რომელს სოფლებსაც სკოლის შენახვა შეეძლებოდა...)

ჩემი ქანაობა და რჩევა დაიწყო... (თქვენ უსამართლონი ხართ დონ რობერტოს მიმართ...)

— დაიღ, თავის მშობლებზე, რომელიც იმ დროს დაშორდა, როდესაც კიდევ პატარა ყოფილა... (დაიღ, თავის მშობლებზე, რომელიც იმ დროს დაშორდა...)

სკოლაში სამართის ეერის სიზრიალი, მეტადვე ცივ წამთარში და მიიან-ყინობი ადგოვს... (ეწველით სხვაგვარ დაბინძურებას...)

ახლა დრო მოგინანა და უნდა დაუყრდეს ამ მისეზულ ჩენი წერა-კითხვის საზოგადოება... (ისის მოთავეობა მოძრავ სკოლების საქმის შესახებ...)

— რა უნდა შევაქუთავსო წერა-კითხვის საზოგადოების მმართველობა... (ჩემი აზრით, უმთავრესი მოსამზადებელი და შესამუშავებელი სკანის საშია...)

1) უნდა შევრებოლი იქმნას დაწესებულება, ზედმიწევნით ყოველივე მასალა რუსეთისა და უცხო ქვეყნის მოძრავ სკოლების და მოგზაურ ოსტატების შესახებ... (რასაკვირველია, გთხოვდა, რომ დიდმა გამიყო, რათა თავისი მწუხარება გაგიზარო...)

— დაიღ, — სთქვა უბრალოდ უბრაოტომა და გულ-კვილობა მშვენიერი არსებამ... (ისე მეკიდება და მებრალბება, რომ როგორ არ დავსთანხმდებოდი...)

— მერე შენც დასთანხმდი... (ისე მეკიდება და მებრალბება, რომ როგორ არ დავსთანხმდებოდი...)

სკოლების აღწერაში, ან შედაგოიურ წიგნებში, არამედ სტილითად ამ სკანის შესახებ გამოცემულ წიგნებში... (საქირა იქნება ცოდნა ამ საქმის ისტორიისა...)

2) უნდა შევრებოლი იქმნას დასტეხილ მასლები... (სტატისტიკური ცნობები მსოფრედოლო რიტეზულ სოფლობით და სამასსახლისობით...)

3) როდესაც ეს წინაწერი ორი მუშაობა შესრულდება და გამოაკვეთილ დადგენილი იქნება... (შესახებ ჩემის მუშეშედეგული იქმნას შედეგით...)

— რასაკვირველია ამ მუშაობას დრო უნდა და გვინებთ ერთის წლის განმავლობაში მმართველობა წერა-კითხვის საზოგადოების მოაწერებს კიდევ ამის შექმნებას... (რასაკვირველია ამ მუშაობას დრო უნდა და გვინებთ ერთის წლის განმავლობაში...)

— დაიღ, — სთქვა უბრალოდ უბრაოტომა და გულ-კვილობა მშვენიერი არსებამ... (ისე მეკიდება და მებრალბება, რომ როგორ არ დავსთანხმდებოდი...)

— მერე შენც დასთანხმდი... (ისე მეკიდება და მებრალბება, რომ როგორ არ დავსთანხმდებოდი...)

აი ახლა შეეხებოლი დადა, ბეგია ჩენში სოფლი ქალაქიდან გამოსული ან მოგზაური... (დღე მიიხეობისგან, გამოკითხოს ადგილობრივი...)

ასალი ამბავი

სკოლის მმართველობა და ლატარია... (აღლვერიდამ, რომელიც იყო გამართული 22 მაისს მუშტადი...)

ეს ფული შემოვიდა ბაღში შესასვლელის და ლატარიის ბილეთების გასკიდვისაგან და სხვა-დასხვა... (ეს ფული შემოვიდა ბაღში შესასვლელის და ლატარიის ბილეთების გასკიდვისაგან...)

წერა-კითხვის საზოგადოების გამგეობა აცხადებს რა ამ ანგარიშს... (წერა-კითხვის საზოგადოების გამგეობა აცხადებს რა ამ ანგარიშს...)

თითონ იმეც დონ რობერტომ და თავისი თავიც მოქიანდა ამ გვარის კაცს ხატებად... (თითონ იმეც დონ რობერტომ და თავისი თავიც მოქიანდა ამ გვარის კაცს ხატებად...)

— დაიღ, — სთქვა უბრალოდ უბრაოტომა და გულ-კვილობა მშვენიერი არსებამ... (ისე მეკიდება და მებრალბება, რომ როგორ არ დავსთანხმდებოდი...)

კვადო, რომ ასევე თანაზ ზეგნე უკეთესი იყოს. ზუსტად ხომღე წარსულის მავალით, ისტორიას და ფილოსოფიას სწავლებით, თუ რა მოკლეობა აქვს კაცს, რა მოკლეობა აქვს სიტყვითა სწავლაობაში იმით წინაშე, ვინც სიტყვა და დარტყულობა... თუ ზოგადი წარმტებას მოკლეს უკანის ცვლილებას და ან დეტალურად სწავრ, ისინი სწავლობან. წარმტებას და ზრდაობისთვის სწავრას დრო და მოთმინება, ეს იგი ის, რაც ორს სიტყვით გამოთქმის. ეს ორი სიტყვა: დემოკრატიული თავისუფლება.

მსწავლეობის ფილოსოფია უნდა, რომ რესპუბლიკა სწავლობს ერთს განათლებასათვის და მეორე ასე განვრძობს: „უპასუხლომ წმინდათა ერთი, დავაუბროთ უკუშორება ცოდნას ერთს და მოკლეობას უფლებას და მოკლეობას რესპუბლიკაში, რომელიც მუდამ იმდენს, არასოდეს იმდენს ან ზრდაობას და იმს მოკლეობას, რომ ამდენად სისრულედ და სავსებდ განსაჯროს სოციალური და წესებულებისა. ზეგნებით, რომ იმდენს ვერ არ შეგარდობაობას, რას იმდენს წმინდათ, მკრამ მომავალს მასინ თქვინა. მოკლეობით ზეგნის, როგორც ზეგნის ერთ თქვეზად მინდაობას; ზეგნის რესპუბლიკის თქვის სეულაა.“

მუშა სხვის დეპუტაციას ფილოსოფია უნდა: „თქვენ უწიეთ, რომ ესდამდგეთ მოკლეობა დავაობით ისეთის განხილვის შესაძლებას, რომელიც მუშა სხვის მდგომარობას განსაჯრებს, და კვდება კიდევ თავისი დავაობის შესრულებით. ზეგნის ან სხვისა ერთი, რომ რესპუბლიკა ცრადელა სიტყვა უწიულობა, თუკი მუშა სხვის მდგომარობას განსაჯრებს ვერ მოახერხება და სიგანადღერს რეფორმებს ვერ შეითმობა.“

კვალს მიაკრნ და, იმედა, ინგლისის და სხვანაირების ზოგადობის თანდასწრებით, ადმინისტრაციის სწავრას მოკლეს. ეკლესია ფილოსოფია მკრელებს, რომელიც ვლდ 500 ფრანკებს და 25 მანიათისა აკეთებენ.

ინგლისის ცანტეობის გარეობით ამოკლებით შემდეგი ამაკი: დანობის ეპისკოპოსის სსოფიერი სმართაღმა იქმნება მიგეობა არქივისკოპოსის კონტრებრების მეორე მდგენს მუკლებლობა კვბა ზრდად. ეპისკოპოსისკე უდგენილს სწავრში დანიშნულებას: 1) იგი (ინგლისის ეპისკოპოსი) სწავლობს სწავრას არასდეს განსხვავებად; 2) ზიარების წინადაც სკურთხეულსეზად ცადოსავლეთის მსწავრადგა; 3) სწავრებულს დეინიში წყაღეს ურდგა; 4) ზიარების დარკვების ეპისკოპოსის სელებს მომრბობა არტეობობა და სს.

— ის ზრდას სსიდა ზიარის სტრატეგორდგაში, რომელიცავე უკუშორება დავაობა, დიდმაღლს სვლს იხიდაგს თუიქი ქვეყნის ფილოსოფია მრადგან, ამ სწავრის სანსაჯად წარსულს წყაღს 16, 147 გეცა ფილოსოფია და ითიის ექსპრესია ზეგნით გარდუიდა. უკუიდეგი იქ მამსეობა ცრადეგი ამითვის დანიშნულს დავაობას სწავრადი. ამ ფილოსოფია სწავრისკე აქვს დადრსონ სსწავლებული უკუშორის სსწავლებულს და ან კვლევისა აკვალს.

ინგლისის კესტრის სსწავლებას აღმოუჩენია გუბების და სწავრის წყაღის დასწავრად. ამისთანა წყაღის კუბსტერია ელექტრონიტი 20 წეთის განმავლობაში სწავრად ასეუთავებს და სწავრადგს თუიქი.

ღებება

17 ივნისი

წერილი აბეკია

იმპერატორს ვილჰელმ II-ს ბრუნე-შეიგის პრინცი-რევიტა აღბრუნება გენერალ-ფელდმარშალდ დავიშნისკე.

გარდაცვალებულს იმპერატორს ფიდიარის მღაფის ჰუკარება სტამბოში მოქმობა. 1845 წ. მისი მანქანა ის იყო თურქში, რომ ამის სტამბოში სტამბოლის ენას და ისეთი სავურადღებობა სწავრება ასობების აწეობა და წავრების ბუკვება, რომ სავურადობა სტამბოს შერის მოკლეობისა. ამიტომ დავაობა, ბრუნისა. დავაობა ფილოსოფია სწავრად, აწეუ თურქში სსოზობად 1845 წ. სწავრად განათობა და მოკლეობა სტამბოს. ბრუნისა შერის წყაღეს სტამბოს სსწავრად და მის შემდგომ უკუიდეგის დიდის მინაწილობით გეგობობობა თურქი წავრება ბუკვება.

იმპერატორის ფიდიარის გარდაცვალებულს იმპერატორს დავაობისკე სათავის უწინაობა იმპერატორის ვიქტორიას შემდგომ სიტყვებითა: „შინაზ, უკუიდეგის დავაობის, ერთად სტერის შერის სწავრების შეიძლება ას, რომელიც ბუნდობი იყო და რომელიც თანაგვი მოკლეობის იმის შეუღლებობით, ამისთანა შეიძლება სწავრად ერთს დავას არს ჰუკობა. გუღ-მტკიცება იყო და გუ გუტლები მწუსარებას. იგი ჯერ კიდევ დავის დიდი სსამის გეიფინება.“

უკანსწავრის ცნობობადგან სსხის, რომ ბავარიის ზავდობი მუეე ურუგეში მდგომარობაშია თურქი. — დანობისკე აწეუბობან კვისს გავსეობაში, რომ რუსეთის ზოგადობა

ლოკი თავის მსობით წინადაცებას შეიტანს, რომ ზოგადი ზიარების სავრო დავასწავლებელს დავაობის მოთმინება ჩინა. ნაწილები თანსაზ არს დაწესებულებისათა მინისტრად, სიფიდა სტრატეგორად მტკიცებულს წინადაცებას აქვს სსამ. სსწავრადგან განსაჯრება. ზოგადი უმნი განათავისუფლებს. შინაშე, რომ ზოგადი დასმს რამე მდამომრბობა არ იმართოს სტამბოლის წინადაცებას. ზიარებობა ამ დანის ოფიცრები უმნი შეუგობობინი არანს.

პარიში, დეპუტატს ზღაღტამ დიდის ბასის შემდეგ მიიღო მემარტეული დასის ზიარ იმის შესახებ, რომ სწავრებობა და სსწავრების გრუგადობა განხილვად ცნობად იქმნას, როცა იგი კომისიებს დაუდგენიათ სისს უქტესობით. რუეეკი ამის წინადაცებად დაწარგობდა. ფილოსოფია ამობდა, რომ ამ კვარს ზომის შეუღლან განსაჯრის სსწავრებისკე სსწავრადგა.

საქალმწიფრო ომისანი

ქრისტეს აქვდ ჰაქმ (1888 წელს) ფილოსოფია უმნიდამ 7996. მკვლე იმ დეტორი მე-14. ამის კორი ნიკორი — 40 წელი. დავა 1408 წ. და ოფიკი 1940 წ. ანდარი იმ დეტორი მე-4. ამის კორი ნიკორი — მე-4 წელი. დავა 1844 წ. და ოფიკი 2876 წ. 1888 წლის ზღაღტამ 25 წლის. იმთვე 30 დავა არს.

18 დდე მზაბით. მწავა ლონტისა. კაოლო, მარკოსის, მესულ. მე-20 რიცგი თივის შეგვადგის, 1305 წ. ჰიარისა. — ჰეშარიტი უა-დელ 12-3. ტუღლ სზი მუე ამოდის 3-54, ჩაღის 4-28. მთავრე 22 დღისა.

19 დდე გვირბა. წმ. იუღის, კრ. სტეს მზისა. კაოლო. მინიანის. სომეხ. ნანატრანტი. კორნეზობა ნება ვლდევა. მესულ. მე-21 რიცგი თივის შეგვადგის, 1305 წ. ჰიარისა. — ჰეშარიტი უა-დელ 12-4. ტუღლისში მუე ამოდის 4-28, ჩაღის 7-38. მთავრე 23 დღისა.

20 დდე ორმზაბით. 1-ლი დდე ზეტრ-ვაღელს მარხისა, კაოლო. სიღვანის. სომეხ. წმ. დიდ მიწამის ქალწ. როსინი. ნანატრანტი. მესულ. მე-22 რიცგი თივის შეგვადგის, 1305 წ. ჰიარისა. — ჰეშარიტი უა-დელ 12-4. ტუღლისში მუე ამოდის 4-29, ჩაღის 7-38. მთავრე 24 დღისა.

21 დდე სამზაბით. ქარაღობა გეფიკა წმ. არჩილისა და დღისასსა. კაოლო. ავრელიანისა. სომეხ. წმ. დიდ მიწამის გაიხის. ნანატრანტი. მესულ. მე-23 რიცგი თივის შეგვადგის, 1305 წ. ჰიარისა. — ჰეშარიტი უა-დელ 12-4. ტუღლისში მუე ამოდის 4-29, ჩაღის 7-38. მთავრე 25 დღისა.

22 დდე ოთმზაბით. წმ. ეფესოს და ზინის. კაოლო. გვ. პავლიანის. სომეხ. მარხვა. ნანატრანტი. მესულ. მე-24 რიცგი თივის შეგვადგის, 1305 წ. ჰიარისა. — ჰეშარიტი უა-დელ 12-4. ტუღლისში მუე ამოდის 4-30, ჩაღის 7-37. მთავრე 26 დღისა.

23 დდე სეთმზაბით. წმ. აგრიპანის. კაოლო. აგრიპანისი. სომეხ. წინაწინა. წმ. ორანის. მესულ. მე-25 რიცგი თივის შეგვადგის, 1305 წ. ჰიარისა. — ჰეშარიტი უა-დელ 12-4. ტუღლისში მუე ამოდის 4-30, ჩაღის 7-37. მთავრე 27 დღისა.

განცხადებანი

ს რ ო ტ რ ა მ მ ა ტულიის სთავადაზნაურო მისამზადებელი კლასებისა. I განყოფილება პირველ განყოფილებაში შემომსვლელმა ყმაწვილმა უნდა იცოდეს ქარ-

თული წერა-კითხვა და თელა ოცამდის, თანხზად სწავლობა კრების გარდაწვევტილების 16 მაისს 1888 წ.

II განყოფილებაში შემომსვლელთათვის.

1) სადმართო სჯული.

შემოკლებული მოთხოვნანი ძველ და ახალ აღთქმითგან (იხილეთ „ღელდა-ენაში“ მოთხოვნანი სადმართო ისტორიითგან). ლოცვები: დაწვებითი ლოცვა, სამების ლოცვა, ლოცვები სწავლის წინ და სწავლის შემდეგ, ლოცვები სადილის წინ და სადილის შემდეგ, სულის წმინდის ლოცვა, საუფლო ლოცვა, ლოცვა მეუღესა და მამულისათვის.

2) ქართული ენა.

კითხვა და წაკითხლის თავის სიტყვებით გარდმოცემა, ზვიარობა იმ ლექსების წინ და ზსულის მიგება იმ სსაუბრობებზედ, რომელნიც მოკვეთული არანს „ღელდა-ენის“ მეუღს გვერდამდის.

3) რუსული ენა.

კოდა იმ სიტყვებისა და ფრაზებისა, რომელნიც მოკვეთული არანს კალანდარა შვილის რუსულ ენის სახელმძღვანელოს ლექსით გავყოფილებამი.

4) არითმეტიკა.

ყოველ-მზრივი შესწავლა რიცხვებისა 1-დან 20-დის. ყმაწვილებს უნდა შეეცოდოს: შეგვრება, გამოკლება, გამრავლება და გავყოფა. უნდა იცოდეს აგრეთვე ზმირად სსწავრებელი ზომები.

III განყოფილებაში შემომსვლელთათვის.

1) სადმართო სჯული.

მკლე მოთხოვნანი ძველის აღთქმისა, ლოცვები: სწავლის წინ და სწავლის შემდეგ, ლოცვები სადილის წინ და სადილის შემდეგ, სულის წმინდის ლოცვა, საუფლო ლოცვა, პირველი და მეორე ლოცვა ღვთის მშობლისადმი, ლოცვა მეფისა და მამულისათვის, ლოცვები დღისა და ღამისათვის (სახელმძღვანელო გ. იოსელიანისა „ლოცვანი მოსამზადებლის კლასებისათვის“).

2) ქართული ენა.

გარკვევითი კითხვა და წაკითხლის თავის სიტყვებით გარდმოცემა იმ მოთხოვნებისა, რომელნიც მოთავსებული არანს „ბუნების კარის“ პირველის ორს განყოფილებაში, ე. ი. მოთხოვნანი მცენარეობა, შინადაც ცხოველებზედ და ფრინველებზედ აგრეთვე იმავე წიგნის იმავე განყოფილებაში მოკვეთულის ლექსების ზვიარად კოდა.

3) რუსული ენა.

გარკვევითი კითხვა და წაკითხლის გავდომარებნა ქართულად. ახსნა სუფილის სიტყვისა და ფრაზისა. სახელმძღვანელო იხიარება კალანდარული წიგნი, სიღვანეც უნდა იცოდეს 28 პარაგრაფის თარგმანა რუსულითგან ქართულად და ქართულითგან რუსულად; აგრეთვე 40 პარაგრაფი მოთხოვნა უნდა ჰქონდეთ შეს-

წავლილი ამ ვინგადგან და სუთიოდ ლექსი ზვიარება; კარანხით წერა ხმების გამოთვლებად.

4) არითმეტიკა.

ყოველ მზრივი შესწავლა რიცხვებისა 1-დან 100-დის და ზმირად სსწავრებულის ზომების კოდა. ტაბულა გამრავლების (სახელმძღვანელო „სწავლებული არითმეტიკული ამოცანებისა“ გ. ჯავახიანი-შვილისავე მწვდენილი).

IV განყოფილებაში შემომსვლელთათვის.

1) სადმართო სჯული.

მოთხოვნანი ახალის აღთქმითგან, ლოცვები რუსულად და ქართულად. რუსულად: დაწვებითი ლოცვა, ლოცვები სწავლის წინ და სწავლის შემდეგ, ლოცვები სადილის წინ და სადილის შემდეგ, სულის წმინდის ლოცვა, მეუფის ლოცვა, სირველი და მეორე ლოცვა ღვთის მშობლისადმი, ლოცვა მეფისა და მამულისათვის ქართულად: დღის ლოცვა, სადილის ლოცვა, ზოი მცენარე, სირველი საწვეურობებისა (სახელმძღვანელო „საღმართო ისტორია“ გ. იოსელიანისა).

2) ქართული ენა.

გარკვევითი კითხვა და გარდმოცემა წიგნისათვის სიტყვებისათვის თავის სიტყვით. დასახლებლა სიტყვის ნაწილებსა (სახელმძღვანელო „ბუნების კარი“).

3) რუსული ენა.

გარკვევითი კითხვა და წაკითხლის ახსნა ქართულად და რუსულად; ერთი სიტყვის ან ფრაზის მავიარად მეორე მავიარის სიტყვის და ფრაზის მზარება. წერა-კარანხით (სახელმძღვანელო იხიარება „Родное Слово“, 1048 второй, სიღვანეც უნდა შესწავლილი ჰქონდეს ყველა პარაგრაფი მოთხოვნანი და ლექსები ზვიარად წიგნის მესვე გვერდამდის).

4) არითმეტიკა.

სწავლობა და წერილობა ანგარიში რიცხვებზედ 1-10,000 (ათი ათასამდის); ოთხი უმთავრესი მოკვდნა (შეგვრება, გამოკლება, გამრავლება, გავყოფა) რიცხვებზედ, გავყოფა ერთ ნიშნობა რიცხვებზედ, გავყოფა ერთ ნიშნობა რიცხვებზედ, კოდა გამრავლების ტაბულასი და ზმირად სსწავრებულ ზომებისა. რუსულად ახსნა ზვიარობა ამოცანებისა 1-1,000 (ერთიდან ათასამდის) (სახელმძღვანელო „Сборник Арифметических задач“ Евтушевского, часть 1).

შენიშვნა: პირველი პარაგრაფი-სუფილი კლასებიდან დაწვებული ყველა პარაგრაფი-სუფილი კლასებში მიღებული სავრო განათლების სამინისტროს პარაგრაფებში. ქართული ენითგან უნდა იცოდეს პირველ კლასებში შემომსვლელებმა: 1) გარკვევითი კითხვა, წაკითხლის გარდმოცემა თავის სიტყვებით; 2) გრამატიკითგან: მარტივი წინადაცების ნაწილები და ეტიმოლოგიითგან სიტყვის ნაწილების გამოცნობა. (1-1)